

Lausunto

15.07.2026

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Tuomariliiton käsityksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö täyttää jo suurelta osin direktiivin vaatimukset erityisesti rikosoikeudellisen sääntelyn, asianomistajan prosessuaalisten oikeuksien sekä rikosuhrien tukijärjestelmän osalta.

Direktiivi koskee rikosten ja seuraamusten määrittelyn lisäksi uhrien suojelua, oikeussuojan saatavuutta, uhrien tukemista, ennaltaehkäisyä, tiedonkeruuta, koordinoitua ja yhteistyötä. Tämän vuoksi direktiivin täytäntöönpanoa ei tule arvioida vain kysymyksenä siitä, miltä osin yksittäinen kansallinen pykälä täyttää vähimmäisvaatimuksen. Arvioinnissa tulee tarkastella myös sitä, toteutuvatko direktiivin tavoitteet käytännössä.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksen mukaisesti EU:sta tulevien velvoitteiden hoitamiseen ei osoiteta erillisiä määrärahoja vaan työ tehdään olemassa olevien määrärahojen puitteissa. Tuomariliitto on toistuvasti nostanut esiin tuomioistuimia koskevissa lainsäädäntöuudistuksissa, että niiden toteuttaminen ilman uudistuksille varattuja lisäresursseja johtaa oikeusvajeeseen toisaalla.

Tässä ehdotuksessa esille nostetut sinänsä kannatettavat kehittämistarpeet ovat lajil-taan uusia tehtäviä useille viranomaisille tai pitävät sisällään uudenlaisten yhteistyöelinten tai toimintamallien luomista ja käyttöönottoa. Jotta tavoitteisiin päästäisiin, tulisi uusien menettelyiden resursoinnista päättää samassa yhteydessä.

Direktiivi jättää jäsenvaltioille laajan harkintavallan täytäntöönpanoon. Kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä tulisi varmistaa, että sääntely säilyy oikeasuhtaisena eikä aiheuta tarpeettomia päällekkäisyyksiä nykyisten viranomaismenettelyjen kanssa. Menettelyiden tulisi olla myös keskinäisissä suhteissaan selviä ja tarkkarajaisia toimivallan, yhteistyövelvoitteiden ja vastuiden osalta.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

-

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

Ehdotuksessa riskinarviointi ja siihen liittyvät toimenpiteet ehdotetaan tehtäväksi asianomistajan lisäksi asianomistajan lapseen tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuviin hänestä riippuvaisessa asemassa oleviin henkilöihin (huollettavat) nähden.

Tuomariliitto toteaa, että riittävillä tuki- ja suojelutoimilla saattaa olla myönteisiä vaikutuksia myös asianomistajien kykyyn osallistua oikeudenkäynteihin ja esittää oikeudellisia vaatimuksia kokemastaan vahingosta.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia.

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

Tuomariliitto pitää myönteisenä työryhmän ehdottamaa rangaistussäännöksen ”henkilötiedon levittämisestä toisen terveyden vahingoittamista varten” -tavoitetta. Myös direktiivi edellyttää erityisesti digitaalisiin väkivallan muotoihin puuttumista.

Tuomariliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tunnusmerkistön soveltamisen kannalta sen tulisi olla riittävän tarkkarajainen. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää käytettyihin käsitteisiin kuten ”terveyden vahingoittaminen” ja ”henkilötiedon levittäminen”, jotta soveltamisala ei muodostu liian epäselväksi tai soveltamiskynnys nouse liian korkeaksi.

Lisäksi Tuomariliitto pitää soveltajan kannalta erityisen vaikeana esitettyä tarkoitustahallisuuden tunnusmerkistötekijää. Esityksessä myös todetaan, ettei tunnusmerkistön täyttymisen näkökulmasta olisi merkitystä, onko tarkoitettu vahinko luonteeltaan fyysinen vai psyykinen.

Esityksen perusteella jää epäselväksi, milloin esimerkiksi pelon tai ahdistuksen aiheuttaminen muodostaa tunnusmerkistössä tarkoitetun terveyden vahingoittamisen ja millä perusteella tekijän tarkoitustahallisuus tällaisen seurauksen osalta voidaan osoittaa.

Lisäksi esityksessä olisi hyödyllistä arvioida tarkemmin ehdotuksen suhdetta jo voimassa oleviin kunnianloukkausta, vainoamista ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskeviin säännöksiin.

Soveltamisen kannalta keskeistä on sääntelyn täsmällisyys ja ennakoitavuus.

Tuomariliitto pitää tärkeänä, että direktiivin täytäntöönpanossa vältetään tarpeetonta rikosoikeudellisen sääntelyn pirstaloitumista. Sääntelyn tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus, joka tukee ennakoitavaa lainkäyttöä ja oikeuskäytännön yhtenäisyyttä.

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

-

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

Henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja tietojen luovuttamisen edellytysten ilmetä laista riittävän selkeästi.

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

-

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

Tuomariliitto toteaa, että ehdotettu sääntely on tärkeä apu seksuaalirikosten uhrien toipumiselle. Toteutuessaan seksuaaliväkivallan uhrien nopea pääsy tutkimuksiin ja tuensaanti voi myös edistää rikosasioiden tehokasta ja luotettavaa käsittelyä.

Samalla Tuomariliitto huomauttaa, että tavoitteen saavuttamiseksi asianmukaisesta rahoituksesta on huolehdittava.

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Tuomariliiton käsityksen mukaan merkittävimmät kustannukset kohdistuvat poliisiin, hyvinvointialueisiin sekä tuki- ja palvelujärjestelmään.

Tuomioistuinlaitokseen kohdistuvat välittömät taloudelliset vaikutukset näyttävät jäävän vähäisiksi.

Uudistusten yhteydessä on huolehdittava riittävästä koulutuksesta, koulutuksen rahoituksesta, yhdenmukaisten toimintamallien luomisesta ja niiden mukanaan tuomien uusien tehtävien rahoituksesta.

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Tuomariliitto kiinnittää edellä selostetulla tavalla huomiota riittävän tarkkuuteen rikostunnusmerkistöissä sekä henkilötietojen luovuttamista koskevassa sääntelyssä. Lisäksi ehdotetulla sääntelyllä on jossain määrin vaikutusta sananvapauteen, jota tulisi arvioida.

Tuomariliitolla ei ole lausuttavaa säätämisyjärjestyksestä.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Tuomariliitto pitää työryhmän mietintöä kokonaisuutena huolellisesti valmisteltuna. Erityisen kannatettavaa on, että työryhmä on arvioinut myös vaihtoehtoisia sääntelyratkaisuja eikä ole päätenyt ehdottamaan uusia kriminalisointeja tai rangaistuksen koventamisperusteita pelkästään niiden symbolisen arvon vuoksi.

Rikosoikeuden tulee säilyä viimesijaisena sääntelykeinona. Uusien rikostunnusmerkistöjen tulee perustua selvästi osoitettuun sääntelytarpeeseen ja muodostaa johdonmukainen osa rikosoikeusjärjestelmää. Tuomariliitto pitää tärkeänä, että työryhmä on arvioinut myös ehdotusten vaikutuksia rikosoikeusjärjestelmän systematiikkaan eikä ainoastaan direktiivin vähimmäisvelvoitteiden täyttämistä.

Tuomariliitto pitää työryhmän arviota perusteltuna myös siltä osin, että rikoksen tekemistä lapsen läsnä ollessa ei ehdoteta säädettäväksi erilliseksi rangaistuksen koventamisperusteeksi. Rikoslain 6 luvun 4 § mukaisessa rangaistuksen mittaamisessa voidaan jo nykyisin ottaa huomioon teon vahingollisuus ja vaarallisuus sekä rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys kokonaisuutena. Näiden yleisten mittaamisperusteiden puitteissa myös lapsen altistuminen väkivallalle tulee asianmukaisesti huomioon otetuksi silloin, kun se lisää teon moitittavuutta.

Tuomariliitto pitää rikosoikeusjärjestelmän johdonmukaisuuden kannalta perusteltuna, että yksittäisiin olosuhteisiin liittyviä moitittavuusarvioita tehdään ensisijaisesti rangaistuksen mittaamisen yleisten periaatteiden nojalla eikä niitä pyritä ratkaisemaan lisäämällä rikoslakiin uusia koventamisperusteita. Tämä selkeyttää myös rangaistuksen mittaamisen kokonaisharkintaa.

Lisäksi Tuomariliitto pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanon yhteydessä huolehditaan tuomareiden tuomareiden sekä muiden rikosprosessissa toimivien viranomaisten riittävästä koulutuksesta ja siihen osoitettavista resursseista.

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjunnassa on Suomessa edelleen paljon tehtävää. Parhaallakaan mahdollisella tavalla toimiva rikosoikeudenkäynti- tai seuraamusjärjestelmä

ei ole asiassa riittävä ratkaisu. Tuomariliiton näkemyksen mukaan erityisen tärkeää on panostaminen ennaltaehkäisyyn ja jo ennakolta vaaratilanteissa elävien henkilöiden tukemiseen ja turvaamiseen.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Helminen Johanna
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry